

ΠΡΟΟΙΜΙΟ ΑΝΔΡΑΓΩΓΙΑΣ

Η λέξη **Ανδραγωγία** ήταν άγνωστη προσωπικά ως έννοια μέχρι το 1996 χρησιμοποιήθηκε από τον γράφοντα, όταν ως Διοικητής της Στρατιωτικής Σχολής Ευελπίδων [ΣΣΕ], ζητήθηκε να διατυπωθούν γραπτές συνοπτικές απόψεις για την **αγωγή των Ευελπίδων**, οι οποίες θα συμπεριλαμβάνονταν ως επίλογος σε μία υπό έκδοση τρίτομο Ιστορία της ΣΣΕ. **Η αγωγή στη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων ξεφεύγει από τα όρια της Παιδαγωγικής**, είναι πολλαπλώς ευρύτερη καθόσον αφορά στην παιδεία για έφηβους που θα ηλικιώνονταν μέσα στη Σχολή.

Τότε, κατά ευμενή τύχη σε Γερμανικό λεξικό βρέθηκε ο όρος **Andragogy**, που είχε χρησιμοποιηθεί για πρώτη φορά από τον **Karr το 1833**. Ο όρος κρίθηκε **ικανοποιητικός** με την έννοια ότι στη ΣΣΕ η πλειονότητα οι μαθητές ήταν τότε και είναι ακόμη άνδρες. Από μεταγενέστερη, όμως έρευνα διαπιστώθηκε ότι ο όρος **Andragogy** χρησιμοποιείται ήδη από το 1926 στις ΗΠΑ (Lindeman) και διεθνώς από το 1970 από τον **Malcolm Knowles**. Το 1999 ο **Savicevic**, μάλιστα, εισηγείται ότι οι πρώτοι Ανδραγωγοί είναι οι **Σωκράτης, Πλάτωνας και Αριστοτέλης!** Έκτοτε ιδρύονται Ιδρύματα Ανδραγωγίας τόσο στις ΗΠΑ όσο και σε αρκετές χώρες στην Ευρώπη.

Το πρώτο συνθετικό «**άνδρας**» λαμβάνεται με την έννοια του «**Ανθρώπου**, όπως στην Ομηρική φράση «**Δίας πατήρ ανδρών τε και Θεών**». Προσέτι στη μετάφραση της **Αγίας Γραφής** στην καθαρεύουσα από τον Αρχιμανδρίτη και καθηγητή Νεόφυτου Βάμβα στο βιβλίο της Γέννησης και στο κεφάλαιο β' αναγράφεται για την Εύα ότι ονομάστηκε από τον Αδάμ "**ανδρίς**!" "Και έδωκεν ο Αδάμ όνόματα εις πάντα τὰ κτήνη και εις τὰ πτηνὰ τοῦ οὐρανοῦ και εις πάντα τὰ ζῶα τοῦ ἀγροῦ· εις δὲ τὸν Αδάμ δὲν εὐρίσκετο βοηθὸς ὅμοιος μὲ αὐτόν. Καὶ ἐπέβαλε Κύριος ὁ Θεὸς ἔκστασιν ἐπὶ τὸν Αδάμ, και ἐκοιμήθη· και ἔλαβε μίαν ἐκ τῶν πλευρῶν αὐτοῦ και ἔκλεισε μὲ σάρκα τὸν τόπον αὐτῆς. Καὶ κατεσκεύασε Κύριος ὁ Θεὸς τὴν πλευράν, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ Αδάμ, εις γυναῖκα και ἔφερεν αὐτὴν πρὸς τὸν Αδάμ. Καὶ εἶπεν ὁ Αδάμ, Τοῦτο εἶναι τώρα ὄστουν ἐκ τῶν ὀστέων μου και σὰρξ ἐκ τῆς σαρκὸς μου· αὕτη θέλει ὀνομασθῆ ἄνδρίς, διότι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὕτη ἐλήφθη." (Γεν β':20-23) Κοντολογίς, ο όρος **ανδραγωγία** μπορεί να θεωρηθεί, κατ' ελάχιστο, ως ένα ευγενές **αντιδάνειο**, όπως τόσες χιλιάδες που υπάρχουν στη γλώσσα μας!

Η ανάγκη της ανδραγωγίας προέκυψε, όπως αναφέρεται και στο Ινστιτούτο των ΗΠΑ, από το ότι ο χρόνος αγωγής των νέων είναι σχετικά μικρός, σε σχέση με τις σημερινές απαιτήσεις, άρα απαιτείται η συνέχιση της αγωγής για ενήλικες. Συνιστά την δια **βίου ολιστική παιδεία**, με σκοπό μία **ανθρώπινη προσωπικότητα**. Είναι κοινά αποδεκτό σήμερα ότι ο Άνθρωπος έχει πραγματοποιήσει τεράστια άλματα σε ποικίλους τομείς της ζωής και ειδικότερα στον τεχνολογικό τομέα, όπως και στον αντίστοιχο οικονομικό. Τα όσα μεγάλα προβλήματα μαστίζουν την ανθρωπότητα οφείλονται, κυρίως, στην **άνιση κατανομή του πλούτου**, που συνιστά ηθικό κατά βάση θέμα, άρα θέμα **παιδείας**.

Η πλήρης εμπορευματοποίηση, το ανελέητο κυνήγι του **κέρδους** και της **ισχύος** αλλοίωσαν σημαντικά την ανθρώπινη ποιότητα. **Η αξιοπρέπεια, ο αυτοσεβασμός και η αιδώς, μετατοπίστηκαν στη δεύτερη θέση!** Την πρώτη θέση πήραν η **αναίδεια**, το **θράσος** και η **αλαζονεία**. **Η τήρηση των νόμων, το πιο ουσιαστικό στοιχείο συνύπαρξης**, αντικαταστάθηκε με την ανομία, που πήρε τη μορφή «παλικαριάς», τουτέστιν μαγκιάς και ψευτοαρετής. **Όθεν, προκαλείται πλήρης ανατροπή του σκηνικού των αξιών, πάνω στις οποίες προσπάθησε ο Άνθρωπος να στήσει το ανθρώπινο περιβάλλον.**

Γίναμε, ως άνθρωποι, τόσο ισχυροί, ώστε μπορούμε με πυρηνικό όλεθρο να καταστρέψουμε όχι μια, αλλά πολλές φορές τον Πλανήτη μας που μας φιλοξενεί, και ο δρόμος της υπερβολής μάς οδήγησε σε μεγάλες οικονομικές επιτυχίες, αλλά χάσαμε **την ανθρωπότητά μας**. Βασικός λόγος είναι ότι **μετατρέψαμε την παιδεία σε απλή εκπαίδευση!** Μαζική συσσώρευση γνώσεων και αδιαφορήσαμε για την **ουσιαστική παιδεία**, που αποβλέπει στην ορθολογικά **σύμμετρη ολιστική δόμηση** του ανθρώπου, ως προσώπου. Ήτοι, παραβλέψαμε την **αισθητική και ηθική του καλλιέργεια**. Γέμισε κοινωνία μας από εγωιστές και αλαζόνες. Το κοινωνικό περιβάλλον έγινε πραγματικός παράδεισος για όσους ερμηνεύουν τα πάντα με βάση το **ατομικό συμφέρον**. Το αισθητικά ωραίο το κάναμε εμπόριο ξεπερνώντας κάθε μέτρο φθάνοντας στην **πρόκληση** και μερικές φορές στην **εξαπάτηση**. Ιεροποιήσαμε ανήθικα πρόσωπα και το χειρότερο **μάθαμε στα παιδιά μας ότι αυτός είναι δρόμος της ευτυχίας!** Δεν ήμασταν ειλικρινείς απέναντί τους. Δεν τους είπαμε την αλήθεια, ότι η ζωή είναι δύσκολη. Απαιτεί κόπο και

συνεχή προσπάθεια και μάλιστα ομαδική. Δεν τους μάθαμε ότι δεν μάς επιτρέπεται να κάνουμε τους άλλους δυστυχισμένους και εμείς να χαιρόμαστε στο κακό τους.

Έστω και τώρα μπορούμε να κάνουμε το καθήκον μας! Να τους εξηγήσουμε ότι η **αγωγή** είναι ουσιαστικά μια **επίδραση** και έχει μια **δυναμική διάσταση**. Με την σημερινή, όμως ευρύτερη έννοια, η διαδικασία της αγωγής δεν κινείται αποκλειστικά στα όρια των **συνειδητών επιδράσεων** των ενηλίκων πάνω στο παιδί, αλλά περιέχει και επιδράσεις από το πλατύτερο κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον επάνω στο αναπτυσσόμενο άτομο. Η αγωγή, που έχει την ίδια πηγή που έχει και το ένστικτο της γονικής φροντίδας, προκύπτει από μια **υπέρτατη ανάγκη**. Να μπορέσει ο άνθρωπος να αντιμετωπίζει με **αυτάρκεια** τα προβλήματα με τελικό σκοπό να διασωθεί το **ανθρώπινο είδος**. Η αγωγή συνιστά **αξία** καθοριστικής **σημασίας**, θεραπεύεται η πρώτιστη όλων των αναγκών, η ίδια η **επιβίωση του ατόμου**, από την οποία εξαρτώνται όλες οι ανθρώπινες αξίες.

Ο άνθρωπος, λόγω της **αυτοσυνειδησίας** του, θεωρείται, ως το μοναδικό ον που επιδέχεται αγωγή και παιδεία (*homo educandus*). Η αγωγή είναι μια αναγκαία αδιάκοπη δραστηριότητα, ώστε το άτομο να οδηγηθεί από τη στάση του **δυνατού** στην κατάσταση του **πραγματικού** και **αναγκαίου**. Από το **απλό «είναι»** στο **«δέον είναι»**.. **Είναι μια διαρκής, δια βίου, προσπάθεια. Ένα άλγισμα.**

Η λέξη **αγωγή** παράγεται από το ρήμα **άγω** που σημαίνει **οδηγώ** (*educere*) κάποιον προς ορισμένη κατεύθυνση, σε καθορισμένο στόχο, τον βοηθώ να ακολουθήσει κάποιο δρόμο. Μια διαρκής δια βίου προσπάθεια με βασικές **ρυθμιστικές αξίες η αλήθεια, το κάλλος και το αγαθό**. Σήμερα, **το educere έχει μετατραπεί σε educare, που σημαίνει «εκτρέφω»!**

Η **αλήθεια συνιστά το «φως»** της πραγματικότητας μέσα στο οποίο είναι δυνατή η ζωή. Το **αγαθό** είναι ο απαραίτητος όρος της ανθρώπινης **συνύπαρξης** μέσα σε μια κοινωνία και το **κάλλος συνιστά το ενδόξιμο**, που αφυπνίζει κάθε είδους βούληση για πράξη, καθόσον διευθετεί τον εσωτερικό κόσμο των συναισθημάτων και ενστίκτων της ανθρώπινης ύπαρξης. Μόνον από ένα κατάλληλα μορφοποιημένο εσωτερικό μας αναδύεται η θετική ενέργεια.

Θα διακρίναμε τρία βασικά στάδια της αγωγής, χωρίς απόλυτα διακριτά όρια:

1. Κατά την παιδική ηλικία έχουμε τη φάση της **παιδαγωγίας**, στο οποίο η ευθύνη της αγωγής, κατά βάση, ανήκει στους μεγαλύτερους, οι οποίοι να είναι ορθά πεπαιδευμένοι.
2. Το στάδιο της **ανδραγωγίας**, όταν ο νέος **αποκτήσει και προσωπικές εμπειρίες** και μπορεί να συμβάλει σταδιακά στην αγωγή του. Διαφοροποιείται κυρίως ως προς τα παρακάτω στοιχεία:
 - Στην **αυτοεπίγνωση**. Όσο το άτομο ωριμάζει μετατοπίζεται από ένα εξαρτημένο άτομο προς το να είναι **ανθρώπινη ύπαρξη** που αυτοπροσδιορίζεται.
 - Στην **προθυμία και ετοιμότητα μάθησης** που προσανατολίζεται σταδιακά προς τα προσωπικά οράματα για τη ζωή και τον κοινωνικό του ρόλο, με κίνητρα εσωτερικά.
3. Το τρίτο στάδιο της πλήρους ωριμότητας ήτοι το καθαρά στάδιο της **αυτοδιαπαιδαγώγησης**.

Συμπερασματικά: Η όλη πνευματική σφαίρα της ανθρώπινης ζωής διακρίνεται: στο **σκέπτεσθαι, το συναισθάνεσθαι και ηθικώς πράττειν**. Η **ηθική πράξη** του κάθε ανθρώπου συνιστά την ύπατη ειδοποιό διαφορά του, αλλά πρέπει να εδράζεται σε εμμενή θεμέλια της **αλήθειας και του κάλλους** (ευπρέπειας). Από τα στέρεα αυτά ριζώματα ξεφυτρώνει το **ολόγραμμα** όλων των αρετών: **φρόνηση, σωφροσύνη, ευψυχία, δικαιοσύνη, πίστη, ελπίδα ...μέχρι την ανυστερόβουλη αγάπη**.

Μόνον η σωστή **Ολιστική Παιδεία- Αγωγή** αναπτύσσει αυτές τις αρετές. Στην εποχή μας, δυστυχώς, την έχουμε εκτρέψει από το σωστό προσανατολισμό. Αντί να θεωρήσουμε την ανθρώπινη ύπαρξη ως **ύπατη αξία** προσδώσαμε πρώτιστη σημασία στα υλικά αγαθά. Μετατρέψαμε τον άνθρωπο από **αυτοσκοπό σε μέσο και εργαλείο παραγωγής!** **Ελαττώθηκε η ανθρωπότητα και μετατρέψαμε τον άνθρωπο έρμαιο σε κάθε αντιποίηση της αλήθειας, του ωραίου και αγαθού.** Έτσι **οδηγήσαμε στην παρούσα κατάσταση της Κοινωνίας μας, από την οποία αναδύεται μίσος, βαρβαρότητα, αντιπαλότητα και η κακότητα μεταξύ μας.**

Η σημερινή παιδεία έχει μεταβληθεί στην ουσία της **εκπαίδευση**, που παράγει επιτηδειότητες και οπωσδήποτε **δεν καλλιεργεί επαρκώς τις αρετές**. Η κοινωνία ζώντας στο παλμό της αντιπαλότητας μεταξύ πάντων για την απόκτηση **ισχύος και εξουσίας** καλλιεργεί μίσση και πάθη, που συντείνουν

στην ανάδυση φόβου και ανασφάλειας. Έτσι δημιουργείται ένας φαύλος κύκλος. Η πολιτική αντί να λειτουργεί ως ρυθμιστικός παράγοντας του γενικού καλού επιδιώκει κατά προτεραιότητα την ικανοποίηση εξασφάλισης των οπαδών και ψηφοφόρων. Οι μεν αντιμάχονται τους δε αντί να καταπολεμηθούν από κοινού τα προβλήματα. Δυστυχώς η πραότητα και η ηπιότητα, από τις οποίες αναδύεται κάθε πολιτισμός βρίσκονται σε φοβερή ύφεση. **Έχουμε λησμονήσει ότι όλοι μας είμαστε γεννήματα αγάπης!!!**

Η δια βίου ολιστική παιδεία (ανδραγωγία) είναι ο ουσιαστικότερος παράγοντας διάπλασης ενάρετων ανθρώπων, που μπορούν να αποτελέσουν μέλη ανθρώπινης ευημερούσας Κοινωνίας. Ένα ολόγραμμα αρετών οφείλομε να συμπεριλάβουμε στην παιδεία μας. Με βάση τις τέσσερις κλασσικές θεμελιώδεις αρετές: τη δικαιοσύνη, τη φρόνηση, το ψυχικό σθένος (θάρρος-ανδρεία) και την εγκράτεια (σωφροσύνη) να δομήσουμε ένα στέρεο ηθικό φορέα ανάπτυξης ανθρώπων-προσώπων ικανών να σκέπτονται ορθώς, να αισθάνονται την ωραιότητα και να πράττουν το αγαθό.

Τότε μπορεί να αναδυθεί η ορθή πίστη, ως αρετή και η ελπίδα να ευδοκιμήσει. Τότε μπορεί να υπάρξουν συνθήκες ανάδυσης της αγάπης για την αγάπη. Η ανθρώπινη ευτυχία και η ολβιότητα συνιστούν το υπέρτατο κάλλος, που είναι απλούστατα η αληθινή ηθική ωραιότητα.

Η πιο σπουδαία και συναρπαστική συνάμα προσπάθεια είναι η δημιουργία μιας διακριτής προσωπικότητας (ανθρώπινης οντότητας). Είναι η συναρπαστικότερη δημιουργική δραστηριότητα., γιατί μας παρέχει τη μεγαλύτερη ανταμοιβή. Την προσωπικότητά μας κανένας δεν μπορεί να μας την πάρει. Μπορούμε να χάσουμε πλούτη, φήμη, που είναι κάτι ιδιότροπο και αβέβαιο, ακόμη και την υγεία που δεν είναι πάντα σταθερή. Το μόνο απρόσβλητο κτήμα μας είναι η ταυτότητά μας ως άνθρωποι, την οποία εξακολουθούμε να καλλιεργούμε μέχρι την τελευταία μέρα της ζωής μας. Αυτή η δια βίου επιδίωξη συγκρότησης μιας προσωπικότητας που να αξίζει, μπορεί να διατηρήσει τη ζωή γοητευτική έως το τέλος της. Με αυτή την ασχολία, δε θα νιώσουμε ποτέ ανία ή ακηδία ούτε να νιώσουμε τη ζωή μας αδειανή.

Πραγματικά, ποια σαφέστερη και ωραιότερη αποστολή, ως προσωπικό νόημα της ζωής μας, θα μπορούσε να δοθεί! Μας δίδεται αποστολή μέσα στο πνεύμα της χρυσής τομής, δηλαδή μέσα στον κανόνα της «αρμονίας». Ούτε ασυδοσία, αλλά ούτε και πάκτωση πνευματική. Αλλά ο άριστος βαθμός ελευθερίας, σε συνδυασμό με την ορθολογική οριοθέτηση του «άλογου».

Θα καταβληθεί προσπάθεια στο πλαίσιο των ταπεινών μας δυνατοτήτων να γίνει σχετικά πιο κατανοητή η έννοια της Ανδραγωγίας. Να προσδιοριστούν τα πιθανά βασικά βήματα με απώτερο σκοπό να παρασχεθεί ένα εύληπτο, όσο το δυνατόν συνοπτικό και πιο ολιστικό βοήθημα για την αξία της Ανδραγωγίας.

Προς τούτο τον σκοπό θα αναρτηθούν μία σειρά συναφών πονημάτων με όσο κατά το δυνατόν απλό, (όχι όμως απλοϊκό) τρόπο αντικείμενα στους παρακάτω τομείς:

- Σύγχρονο κοινωνικό περιβάλλον.
- Εισαγωγή στην Αρχιτεκτονική των αξιών μας.
- Παιδαγωγία- ανδραγωγία-αυτοδιδασκαλία.
- Γενική μέθοδος αγωγής.
- Δόμηση ανθρώπινης προσωπικότητας.
- Συνείδηση- αυτογνωσία- αυτοεκτίμηση
- Τακτ της κρίσεως.
- Καλλιέργεια το θυμικού και αναζήτηση του κάλλους.
- Το ηθικό συνυπάρχει και συνανήκειν
- Το θρησκεύεσθαι κ.ο.κ.

(συνέχεια στο επόμενο)

Δημήτρης Κ. Μπάκας
19 Ιαν. 2023